Waarom ontwerpt deze architect een tuinhuisje?

Rotterdammer Ger Bout wil niet als bouwkundige, maar als vrijgevochten vormgever te werk gaan

Door Herman Moscoviter

De architect heeft een tuinhuisje gebouwd. Een tuinhuisje op een onmogelijke plek in Rotterdam. Onvindbaar tussen spoorlijnen, sloten, verkeerswegen, viadukten. Met uitzicht op St. Franciscusziekenhuis. Een tuinhuisje met tweedehands glazen wanden, een diagonaal schuin oplopend golfplaten dak, gevonden hout, afgedankte deuren.

Architect (39) ontwerpt tuinhuisje! Eh, pardon? Tuinhuisje?

Ger Bout lijkt het prototype van de architect die de *andere* carrière doorloopt. Die van hoog naar laag. Maar vergis je niet. Hij is weer op weg naar het nieuwe, het andere, het speelse, nee, nog verder. Naar architectuur als kunstvorm.

Hè nee.

Het tuinhuisje oogt niet echt bijzonder. Maar de gebruikers, timmerman Tom en diens gezin zijn gelukkig. En dan spreken we nog maar niet van de architect zelve. Hij glimt en glanst van genoegen. Hij heeft een staaltje bouwkunde van de bovenste plank geleverd.

Voor de prijs van grofweg ƒ3500 een houten onderkomen neergezet met een zeer grote woonkamer/keuken, drie slaapkamers en toilet. Op een plek waar je hooguit per fiets of kruiwagen kleine bouwmaterialen kunt aanvoeren, waar geen elektriciteit is (dus geen cirkelzaag of andere zwaardere apparatuur is te gebruiken), waar geen beton kan worden gemaakt (er is geen helder water voorhanden) en waar zelfs de Nederlandse bureaucratie geen vat op het uiterlijk heeft (omdat er geen bouwvergunning nodig is). Architectuur als vorm van budgettair schrapen. Met de technieken van houtskelet-, industriële en derde wereldbouw. Overigens nog niet officieel medegenomen in het programma van de Dag der Architectuur.

Die Bout, altijd weer iets nieuws op zijn programma. In de kelder staan zijn nieuwste maaksels al klaar. Ingenieuze maquettes van bouwwerken van een of meer verdiepingen. Golvende daken, boomstammen als raamhout, alle rechteen golvende vormen, alle harde en zachte bouwmaterialen, alle kleuren zijn er in verenigd. Wat een wereld van verschil met dat simpele tuinhuis.

Dwalende geest

Ooit studeerde hij af. In Delft. Op de 'de grondslagen van het ontwerpen'. Geschreven architectuur. Was twee jaar medewerker aan de universiteit van Helsinki, afdeling bouwkunde. Werkte een paar jaar met de Stichting Werkgroep 2000 (onder meer in het sterk uitdijend Spijkenisse), Stichting Nieuwe Woonvormen; richtte een eigen bureautje op en werd benoemd tot directeur van de Architecten Opleiding te Utrecht.

Ach, wat deed hij niet? Bout ontwierp meubels, maakte een paar exposities, verbouwde huizen, ontwierp een ƒ50.000,- all-in kostend huis samen met een timmerfabriek („De telefoon stond roodgloeiend, maar we verkochten er geen een; we hadden dan ook de grond moeten regelen. Nou nee, dan liever niet."), maakte 17 woningen in Utrecht, ontwierp een flatgebouw met 40 huizen in Rotterdam... en gaf die opdracht in een ver stadium terug. Onder het motto: Ik ben op de verkeerde weg. Ik ben een dwalende geest.

„Ik wist dat ik mijn krachten beter aan iets anders kon besteden, dan aan een gebouw dat klemvast zat vanwege de plek, de voorschriften en de regeltjes. Het is te gemakkelijk om aanwijzingen van anderen, opdrachtgevers bijvoorbeeld, op te volgen en dan met een of ander gebouw te komen. Ik wilde zoeken naar een grotere uitdaging. Ik wil artistiek én bouwkundig bezig zijn. Wat je niet kent daar denk je niet aan. Als ik nou eens laat zien wat niemand nog kent, mogelijk zeggen sommige mensen dan: ja, zo kan het ook."

Bout reisde twee maal naar Californië. Een keer met een beurs van WVC en een keer op eigen kosten. Hij wilde daarna niet meer met tekeningen werken, „omdat die minder de sfeer, de ruimtelijke werking van een ontwerp aangeven, dan een maquette. Opdrachtgevers zijn niet gewend tekeningen te lezen, ze kunnen wel een oordeel geven naar aanleiding van maquettes." Het zomerhuis voor Tom de timmerman ontstond.

En natuurlijk, volgens Bout, op een volstrekt on-architecturale manier. De gevonden, gekregen bouwprodukten bepaalden wat er gebeurde. Alles moest beperkt in omvang zijn, omdat er geen mogelijkheid was ook maar in de buurt van de 'bouwplaats' te komen met een auto. De weg houdt vele honderden meters ervandaan op. Zo ontstond een tijdelijke woning met allemaal kleine ruitjes, met een minimale fundering, met een afdankkast uit museum Boymans-van Beuningen. De architect moest aldaar zijn vorm bepalen op basis van 'wat is er' en niet op basis van 'wat kan ik kopen'.

Aandrang

Normaal is dat voor een architect een probleem wordt bedacht: daar en daar moet hij een bouwwerk realiseren en dat moet voldoen aan de volgende eisen. De architect is dus geen vrije kunstenaar, maar een aan banden en voeten gebonden deskundige. Waarom maakt een architect als Ger Bout *zomaar* maquettes van een ongekende vormenrijkdom? Het antwoord is de wedervraag: Waarom maakt een kunstenaar *zomaar* schilderijen of beeldhouwwerken?

De vrije kunstenaar voelt de aandrang, pakt de uitdaging aan, zoekt het nieuwe, de andere weg, de compromislose hang naar schoonheid. De vrije kunstenaar werkt niet altijd vanuit een opdracht door derden, zoals een architect.

Bout wil in dat opzicht kunstenaar zijn: zelf ongevraagd werkstukken maken. Onbewoonbare composities? Nee, zo erg is het niet met Ger Bout: „Wat ik aan maquettes maak, moet te realiseren zijn. De zigzagwanden, het stucwerk met alle moedwillige kleurverschillen, de golfplaattoepassingen als kamerwanden, de pure boomstammen als raamkozijnen, de vooropgezette schijnbare scheuren. Het zijn stapelingen van vormen en materialen, maar wel zo dat er duidelijk kamers zijn te herkennen, woonkamers, badkamers, slaapkamers. Misschien is er een projectontwikkelaar die dit ziet en zegt: Bout, maak eens zoiets voor die en die plek. Of mensen zien een maquette van mij en herinneren zich het enorme rivierfront van Rotterdam. Kan daar nou werkelijk niets anders dan het bekende?"

Rijkdom

Het gaat om ideeën, om de rijkdom. En wil je er wat mee, prachtig. Wil je er niets mee, keer je dan om, vergeet het. Bout wil als architect de moed hebben om meer te doen dan het gebruikelijk is binnen het vaste stramien van de bouwwereld. Hij wil zich dank zij zijn durf ontrekken aan dat landschap van clichés. De architect niet als pure bouwkundige, maar als vrijgevochten vormgever. Op ontdekkingstocht.

En hoe krijgt hij dan brood op de plank? „Door een paar verbouwingen per jaar. Door een ontwerpje hier en daar. Door mee te doen aan besloten prijsvragen. Door een gastdocentschap. Er gaan opeens weer deuren voor mij open."

Misschien kan hij (vanwege het ontbreken van een bouwvergunning) zijn vrolijke en bijzondere maaksels slijten aan volkstuinders en andere liefhebbers van lapjes grond langs de spoorbanen in Nederland. Stel je toch voor. Bout: „Leuk natuurlijk om in de tuinhuisjessector op die manier wat te doen, maar ik hoop niet over tien jaar dertig zomerhuisjes te hebben neergezet. Dat is niet zo'n grote uitdaging. Op een gegeven ogenblik moet je verder. Grotere gebouwen maken. Maar wel met een maximale vormenrijkdom."

Ger Bout met maquette: „Waarom maakt een schilder wel zomaar schilderijen en een architect niet zomaar gebouwen?"

FOTO NIELS VAN DER HOEVEN